Vol. 1, Issue 3

CHIQINDI GAZ TASHLANMALARINING SINFLANISHI

Ibroximov Giyosiddin Bahriddin o‘g‘li

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Atrof-muhit muhofazasi va hayot faoliyati xavfsizligi kafedrasi asisient o‘qituvchi

Yo‘ldoshev Jahongir Sharif o‘g‘li

Termiz Davlat Muhandislik va agrotexnologiyalar Universiteti 4-bosqich talabasi

Ashurov Dilshodbek Parda o‘g‘li

Termiz Davlat Muhandislik va agrotexnologiyalar Universiteti 4-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada chiqindi gaz tashlanmalarining kelib chiqish manbalari, ularning asosiy turlari, kimyoviy tarkibi, fizik xususiyatlari hamda atrof-muhitga ko‘rsatadigan salbiy ta’siri keng yoritilgan. Bugungi kunda sanoat korxonalarining rivojlanishi, transport vositalari sonining ortishi, energetika tizimlarining kengayishi va turli ishlab chiqarish jarayonlarining jadallashuvi natijasida atmosfera havosiga chiqarilayotgan zararli gazlar miqdori ortib bormoqda. Bu esa atmosfera havosining tabiiy tarkibi buzilishi, ekologik muvozanatning izdan chiqishi va inson salomatligi bilan bog‘liq muammolarning yuzaga kelishiga sabab bo‘lmoqda.

Kalit so‘zlar: chiqindi gazlar, atmosfera, gaz tashlanmalari, ekologiya, sanoat korxonalari, zararli moddalar, havo ifloslanishi, ekologik xavfsizlik.

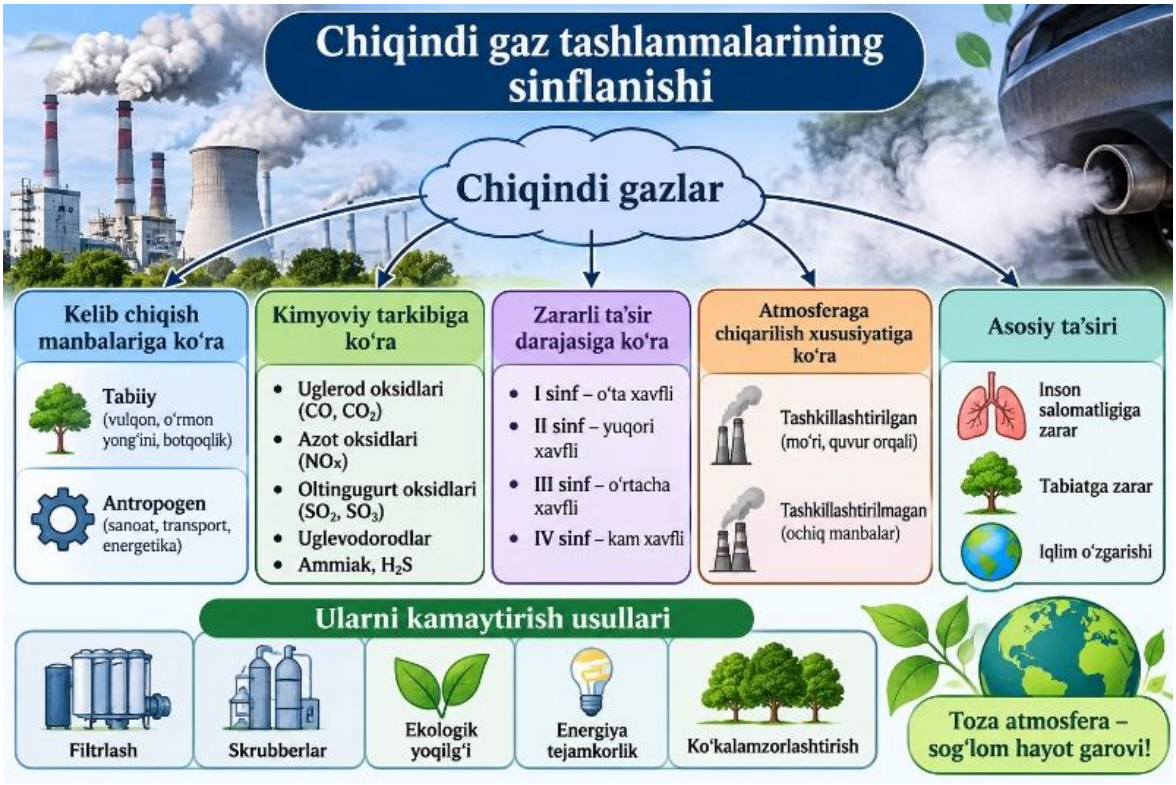
Asosiy qism

Chiqindi gaz tashlanmalari atmosfera havosining ifloslanishiga sabab bo‘luvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ular turli ishlab chiqarish jarayonlari, yoqilg‘i mahsulotlarining yonishi, kimyoviy reaksiyalar, transport vositalarining ishlashi va boshqa xo‘jalik faoliyatlari natijasida hosil bo‘ladi. Chiqindi gazlar tarkibida uglerod

oksidlari, azot oksidlari, oltingugurt birikmalari, uglevodorodlar, ammiak, vodorod sulfid va boshqa gazsimon moddalar uchraydi.

Ayniqsa, sanoat korxonalarida ishlab chiqarish hajmining ortishi bilan atmosferaga chiqariladigan chiqindi gazlar miqdori ham ortib bormoqda. Metallurgiya, kimyo, neftni qayta ishlash, sement ishlab chiqarish va energetika sanoati atmosferani ifloslantiruvchi muhim manbalar qatoriga kiradi. Bunday korxonalarda texnologik jarayonlarning xususiyatiga qarab turli tarkibdagi gazlar hosil bo‘ladi.

Transport vositalari ham chiqindi gazlarning asosiy manbalaridan biridir. Avtomobillarda benzin, dizel yoqilg‘isi va gazning yonishi natijasida uglerod oksidi, azot oksidlari, uglevodorodlar va karbonat angidrid atmosferaga chiqariladi. Bundan tashqari, issiqlik elektr stansiyalari, isitish qozonlari va maishiy yoqilg‘i qurilmalaridan ham turli zararli gazlar ajralib chiqadi.

Rasm Chiqindi gazlarning tarqalish jarayonlari ko‘rsatilgan.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, chiqindi gaz tashlanmalarining sinflanishi ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasidagi muhim ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi. Chunki atmosfera havosining ifloslanishi bugungi kunda nafaqat alohida hududlar, balki butun dunyo miqyosida dolzarb ekologik muammolardan biriga aylanib bormoqda. Sanoat korxonalarining kengayishi, avtomobil transporti sonining ko‘payishi, energetika tarmoqlarining rivojlanishi va turli yoqilg‘i mahsulotlaridan foydalanish natijasida atmosferaga chiqarilayotgan zararli gazlar miqdori ortmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining 1996-yil 27-dekabrdagi 353-I-sonli «Atmosfera havosini muhofaza qilish to‘g‘risida»gi Qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasining 1992-yil 9-dekabrdagi «Tabiatni muhofaza qilish to‘g‘risida»gi Qonuni.

3. O‘zbekiston Respublikasining 2002-yil 5-apreldagi 362-II-sonli «Chiqindilar to‘g‘risida»gi Qonuni.
4. Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi bo‘yicha oliy ta’lim muassasalari uchun darslik va o‘quv qo‘llanmalar.
5. Atmosfera havosining ifloslanishi, chiqindi gazlarni tozalash va ekologik monitoring bo‘yicha ilmiy-uslubiy materiallar.
6. O‘zbekiston Respublikasining O‘RQ-1124-sonli Qonuni – atrof-muhit muhofazasiga oid qonunchilikka kiritilgan o‘zgartirishlar, 2026-yil.